

KARL MARX:

En boa constrictor

I sin proklamasjon av 20. mars (1871) uttalte Pariserkommunens sentralkomit  blant annet:

Proletarene i hovedstaden ... forsto at det var deres høyeste plikt og deres absolutte rett å ta sin skjebne i egne hender og gripe den politiske makten (statsmakten).

Men proletariatet kan ikke ganske enkelt ta i besittelse den bestående statsorganismen og sette denne ferdige statsmaskinen i bevegelse for sine egne formål, slik de herskende klassene og deres forskjellige konkurrerende fraksjoner gjorde etter sin seier. Det politiske verktøyet til arbeiderklassens trellbinding kan ikke tjene som politisk verktøy for dens frigjøring. Første betingelse for at proletariatet kan opprettholde sin politiske makt er at dette overleverte arbeidsmaskineriet blir omdannet og ødelagt som et instrument for klasseherredømme. Denne veldige regjeringsmaskinen ble først i tiden med det absolutte monarki (eneveldet) smidd som et våpen for det fremvoksende bursjoasamfunnet i dets kamper for frigjøring fra føydalismen. Nå omklammer statsmakten det egentlige samfunnslegemet som en boa constrictor med sitt allestedsnærværende nett av en stående h r, et hierarkisk byråkrati, et f yelig politi, geistlighet og en servil dommerstand. Den første franske revolusjon, som hadde til oppgave å gi fritt spillerom for det moderne bursjoasamfunnets frie utvikling, måtte feie vekk alle lokale og territoriale, by- og provinskontrollerende f ydalborger. Dermed beredte den samtidig den samfunnsmessige grunnen for overbygningen til en sentralisert statsmakt med allestedsnærværende organer som forgrener seg etter planen i en systematisk og hierarkisk arbeidsdeling...

Den moderne borgerlige staten er legemliggjort i to viktige organer: parlamentet og regjeringen. I perioden med Ordens-

partiets* republikk i Frankrike, fra 1848 til 1851, frembrakte parlamentets allmakt sin egen negasjon - det andre keiserdømme -, og keiserdømmets regime med sin rene farse av et parlament. Slike regimer står nå i blomst i de fleste store militærstatene på kontinentet. Regjeringsapparatets usurpatoriske diktatur gir ved første blick et skinn av å stå over selve samfunnet, å heve seg over og ydmyke alle klasser på samme måte. Men i virkeligheten er dette dikta- turet - i det minste på det europeiske kontinentet - blitt den eneste mulige statsform som den tilegnende klassen fort- satt kan herske over den produserende klassen gjennom. For- samlingen av åndene til alle døde franske parlament, som ennå spøker i Versailles, har ikke noen annen reell kraft enn regjeringsmaskinen slik den ble formet av det andre keiserdømme.

Den veldige regjeringsparasitten som omklamrer samfunnsle- gemet lik en boa constrictor med det allestedsnærværende nettet av sitt byråkrati, sitt politi, sin stående armé, sin geistlighet og sin dommerstand, dette apparatet ble født i tiden med det absolutte monarki. Den sentraliserte stats- makten skulle da tjene det fremvoksende bursjoasamfunnet som et mektig våpen i dets kamper for frigjøring fra føydalismen. Den franske revolusjonen i det 18. århundre som hadde til oppgave å feie vekk det middelalderske skrotet av adelige jord-, lokal-, by- og provinsprivilegier, måtte også samtid- ig rense den samfunnsmessige grunnen for de siste hindring- ene som hemmet den fulle utviklingen av en sentralisert statsmakt med allestedsnærværende organer skapt etter plan- en i en systematisk og hierarkisk arbeidsdeling. Således kom den sentraliserte statsmakten til live under det første keiserdømme, som på sin side var skapt gjennom det gamle halvføydale Europas koalisjonskriger mot det moderne Fran- krike. Under de etterfølgende parlamentariske herredømme- formene - Restaurasjonen, Julimonarkiet og Ordenspartiets republikk - ble den øverste ledelsen av dette statsmaskine- riet et stridens eple for de konkurrerende fraksjonene i den herskende klassen. Dette kom av den uimotståelige tiltrek- ningskraften til statens embetsmyndighet, av statens inntek- ter og av dens utdeling av stillinger. I denne perioden foregikk det også en påfallende forandring i statsmaktens fysiognomi og karakter i den grad det økonomiske fremskritt- et i det moderne samfunn lot arbeiderklassens rekker vokse, i den grad arbeidernes elendighet hopet seg opp, i den grad de organiserte sin motstand og kampen for frigjøring utvik- let seg, kort sagt: ettersom den moderne klassekampen, kamp- en mellom arbeid og kapital, tok form. Statsmakten har all- tid vært makten til å opprettholde orden, det vil si: den bestående samfunnsorden og dermed den tilegnende klassens underordning og utbytting av den produserende klassen. Men

*Ordenspartiet var en koalisjon av de to monarkistiske frak- sjonene i Frankrike: Legitimistene (tilhengere av det "legi- time" Bourbon - dynastiet) og Orleanistene (tilhengere av Orle- ans-dynastiet). Dette partiet til det konservative storborg- erskapet ble dannet i 1848 som en koalisjon mot proletariat- et, og fra 1849 fram til Napoleon III's statskupp den 2. des. 1851 spilte det den dominerende rollen i den andre republik- kens lovgivende forsamling. O.a.

så lenge denne orden ble akseptert som en ubestridelig og en uomstridt nødvendighet, kunne statsmakten gi seg et skinn av upartiskhet. Den opprettholdt den bestående underordning av massene som en tingenes uforanderligeorden: en sosial kjensgjerning som fra massenes side ble tolerert uten kamp og sorgløst utøvd av deres "naturligeforesatte". Da samfunnet gikk inn i en ny fase, klassekampens fase, måtte også karakteren til dets organiserte offentlige makt, statsmakten, forandre seg (også gjennomgå en bestemt forandring); statsmakten måtte stadig mer utvikle sin karakter som instrument for klasseherredømme, som den politiske maskinen til å forevige ved hjelp av vold de rikes undertrykkelse av rikdommens produsenter, som verktøy for kapitalens økonomiske herredømme over arbeidet. Etter hver ny folkerevolusjon - som overdro ledelsen av statsmaskinen fra en gruppe av den herskende klassen til en annen - er statsmaktens undertrykkende karakter blitt sterkere utviklet og mer hensynsløst brukt. Dette kommer av at de løfter som revolusjonen hadde gitt og tilsynelatende garantert for, kunne brytes bare ved bruk av vold. Forandringene som ble bevirket av de på hverandre følgende revolusjonene, sanksjonerte dessuten politisk bare den sosiale kjensgjerningen, nemlig kapitalens voksende makt, og overdro dermed selve statsmakten stadig mer umiddelbart i hendene til arbeiderklassens direkte motstandere. Således overdro Julirevolusjonen makten fra godseierne hender til de store fabrikantenes (de store kapitalistenes), og Februarrevolusjonen overdro makten til de forente fraksjonene av den herskende klassen, forent i sin motsetning til arbeiderklassen, forent som "Ordenspartiet", ordenen i deres eget klasseherredømme. I tiden med den parlamentariske republikk ble statsmakten endelig det utilslørte verktøyet for krigen som den tilegnende klassen fører mot de produserende folke-massene. Men som utilslørt borgerkrigsverktøy kunne den nyttes bare i en tid med borgerkrig. Livsbetingelsen for den parlamentariske republikken var derfor forlengelsen av den åpent erklærte borgerkrigen, negasjonen av nettopp den "orden" i hvis navn borgerkrigen ble ført. Dette kunne være bare en krampaktig tilstand, en unntakstilstand. En slik tilstand var umulig som normal politisk samfunnsform, utålelig til og med for flertallet av bursjoasiet. Da alle element i folkeoppstanden var knust, måtte derfor den parlamentariske republikken vike for keiserdømmet (gi plass for det).

Keiserdømmet forega å støtte seg på nasjonens produserende flertall - på bøndene - som tilsynelatende står utenfor klassekampen mellom kapital og arbeid (står likegyldige og fiendtlige overfor de to kjempende sosiale kreftene); det utnyttet statsmakten som en voldsomt tilsynelatende hevet over både de herskende og de beherskede klassene; det påtvang begge partene en våpenstillstand (brakte til stillstand den politiske og dermed den revolusjonære formen for klassekamp); det fjernet statsmaktens åpne form for klassespotisme ved å bryte den parlamentariske makten, det vil si: ved å berøve den tilegnende klassen dens direkte politiske makt. Dette keiserdømmet var den eneste mulige statsform som kunne sikre den gamle samfunnsorden en galgenfrist. Ver-

den tiljuble det derfor som "gjenopprekkeren av ro og orden"; og i 20 år var keiserdømmet gjenstand for beundring fra alle de i verden som gjerne ville være slaveeiere. Dets herredømme falt sammen med forandringene på verdensmarkedet som ble frembrakt av oppdagelsene av nye gullforekomster i California og Australia og av den forbausende utviklingen i De forente stater. Med disse forandringene satte det inn en periode med en inntil da ukjent industriell aktivitet, en orgie av børsspekulasjon, finanssvindel og eventyrpolitikk i aksjekompaniene. Alt dette førte til en rask sentralisering av kapitalen ved ekspropriasjon av meddelsjiktet, og det utvidet kløften mellom kapitalistklassen og arbeiderklassen. Det kapitalistiske regimets innebygde tendens var blitt gitt fullt spillerom, og hele dets skjendighet brøt uhemmet fram: På én gang en orgie av overdådige utskeielser, av overlesset prakt, et pandemonium av alle de nedrige lidenskapene til "de øvre klassene". Denne regjeringsmaktens endelige form var samtidig dens mestprostituerte, en skamløs plyndring av statspenger utført av en bande eventyrere, et drivhus for kolossale statsgjelder, prostitusjonens glorie, et kunstig liv fullt av forespeilinger om falske kjensgjerninger. Regjeringsmakten med all sin glitter og stas holdt på å bli kvalt i sumpen. Modningsgraden av selve statsmaskinens forråtning og råttenskapen til hele samfunnsorganismen som florerte under dette regimet, ble blottet av bajonettene til Preussen, som selv brente av begjær etter å flytte det europeiske settet for dette regimet av gull, blod og svineri fra Paris til Berlin.

Dette var statsmakten i sin endelige og mestprostituerte form, i sin høyeste og mest gemene virkelighet; dette var statsmakten som arbeiderklassen i Paris måtte overvinne, og som bare denne klassen kunne befri samfunnet fra. Hva angår parlamentarismen, så var den blitt drept av sin egen triumf og av keiserdømmet. Alt arbeiderklassen hadde å gjøre, var å la være å gjenopplive den.

Det arbeiderne måtte knuse, var ikke det gamle samfunnets mer eller mindre ufullstendige form for regjeringsmakt, det var selve denne makten i sin endelige og mest fullstendige form: *Keiserdømmet*. *Kommunen* var den direkte motsetningen til *keiserdømmet*.

I sin enkleste unnfangelse betydde *Kommunen* den innledende knusingen av den gamle regjeringsmaskinen i dens sentrale seter, i Paris og de andre franske storbyene, og i stedet for den gamle regjeringsmaskinen innsetting av virkelig selvregjering som var arbeiderklassens regjering, i Paris og i storbyene - arbeiderklassens sosiale tyngdepunkter. Ved den tyske beleiringen var Paris blitt kvitt hæren. Den ble erstattet av en nasjonalgarde som stort sett besto av arbeidere fra Paris. Reisningen den 18. mars ble mulig bare takket være denne tingenes tilstand. Denne kjensgjerningen gjaldt det å gjøre til en varig innretning og erstatte den stående hæren - som forsvarer regjeringen mot folket - med nasjonalgarder i storbyene, det vil si: med folket væpnet mot regje-

ringsusurpasjon. Kommunen skulle bestå av byrådene i de forskjellige *arrondissements* (siden Paris var Kommunens initiativ og tjente som mønster, må vi referere til denne byen); rådene ble valgt ved alle borgeres stemmerett, de var direkte ansvarlige overfor velgerne og til enhver tid avsettbare. Flertallet i dette organet (Kommunen) ville selvsagt bestå av arbeidere eller anerkjente talsmenn for arbeiderklassen. Kommunen skulle ikke være et parlamentarisk, men et arbeidende organ, utøvende og lovgivende på én gang. Politiets embetsmenn skulle istedenfor å være redskaper for en sentralregjering, tjene Kommunen; liksom embetsmennene i alle andre forvaltningsgrener måtte de oppnevnes av Kommunen og være avsettbare til enhver tid. Alle embetsmenn skulle likedan som medlemmer av Kommunen utføre arbeidet sitt for arbeiderlønn. Dommerne skulle også være valgte, avsettbare og ansvarlige. Initiativet i alle spørsmål om det samfunnsmessige liv skulle være forbeholdt Kommunen. Kort sagt: Alle offentlige funksjoner - til og med de få som måtte tilhøre sentralregjeringen - skulle utføres av kommunale embetsmenn, og dermed under kontroll av Kommunen. Det er en absurditet å hevde at de sentrale funksjonene - ikke funksjonene til regjeringsmakten over folket, men funksjonene som blir nødvendige ut fra landets livsviktige og almenne behov - skulle bli umulige. Disse funksjonene skulle bestå, men embetsmennene selv kunne ikke heve seg over det virkelige samfunnet, slik som i den gamle regjeringsmaskinen, fordi disse funksjonene skulle utføres av *kommunale embetsmenn* og dermed alltid under virkelig kontroll. De offentlige embetene skulle opphøre å være en privateiendom som en sentralregjering delte ut til sine håndlangere. Den stående hæren og regjeringspolitiet - verktøyene for den materielle undertrykkingen - skulle fjernes. Ved oppløsning av alle kirker som besittende korporasjoner, ved bannlysning av religionsundervisningen fra alle offentlige skoler til privatlivets stillhet der den kunne leve av de troendes almisser, ved innføring av gratis undervisning og ved befrielse av samtlige undervisningsanstalter fra regjeringens formynderi og underkuing, skulle det åndelige undertrykkingsinstrumentet bli knust, og vitenskapen skulle ikke bare bli gjort tilgjengelig for alle, den skulle også frigjøres fra regjeringstrykkets og klassefordommenes lenker. Kommuneskatten skulle bestemmes og kreves inn av Kommunen; skattene til almenne statlige formål skulle kreves inn av kommunale embetsmenn, og utbetalinger til slike generelle formål skulle foretas (og kontrolleres) av Kommunen selv.

Regjeringens undertrykkingsinstrument og voldsmakten over samfunnet skulle således knuses ved at regjeringens rent undertrykkende organer ble fjernet. Og der regjeringen hadde berettigede funksjoner å fylle, skulle disse funksjonene ikke utøves av et organ hevet over samfunnet, men av dette samfunnets ansvarlige tjenere.

Oversatt av Rune Skarstein